

**Lekebergs
kommun**

Datum:
2026-05-1324
Senast reviderad
2026-05-20

Fastställt av:
Socialnämnden
Ansvarig tjänsteperson:
Enhetschef Individ- och
familjeomsorgen
Diarienummer:
SON 24-67

Riktlinje för familjerätt

Policy

Program

Plan

>Riktlinje

Regler

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
<i>Bakgrund.....</i>	<i>4</i>
<i>Syfte .....</i>	<i>4</i>
<i>Målgrupp .....</i>	<i>4</i>
<i>Barnrättsperspektiv och barnets bästa .....</i>	<i>4</i>
<i>Rättskällor .....</i>	<i>5</i>
2. Föräldraskap	5
<i>Fastställande av föräldraskap .....</i>	<i>5</i>
<i>Bekräftelse av föräldraskap .....</i>	<i>5</i>
<i>Utredning av föräldraskap .....</i>	<i>5</i>
3. Barns vårdnad, boende och umgänge	6
<i>Avtal om vårdnad, boende och umgänge .....</i>	<i>6</i>
<i>Informationssamtal.....</i>	<i>7</i>
3. Upplysningar, yttranden och utredningar till domstol.....	8
<i>Upplysningar till domstol enligt 6 kap. 19 § FB andra stycket .....</i>	<i>8</i>
<i>Snabbupplysningar till domstol enligt 6 kap. 20 § FB tredje stycket.....</i>	<i>8</i>
<i>Utredning till domstol enligt 6 kap. 19 § FB tredje stycket .....</i>	<i>9</i>
<i>Yttrande och verkställighet av umgängesstöd enligt 6 kap. 15 c § FB.....</i>	<i>9</i>
4. Samarbetssamtal	9
<i>Frivillig insats.....</i>	<i>9</i>
<i>Via Tingsrätten.....</i>	<i>11</i>
5. Rådgivning – familjerätt	11
6. Adoption.....	12
<i>Nationell adoption .....</i>	<i>12</i>
<i>Ansökan till tingsrätten .....</i>	<i>12</i>
<i>Utredningens genomförande.....</i>	<i>12</i>
<i>Intresseanmälan gällande nationell adoption.....</i>	<i>13</i>
<i>Särskilt om när kriterier för föräldraskap inte uppfylls efter assisterad befruktning...13</i>	
<i>Internationell adoption .....</i>	<i>13</i>

Medgivandeutredning.....	13
Om livssituationen förändras väsentligt	13
Barnbesked	14
Samtalsstöd för adopterade adoptivföräldrar	14
Uppföljning efter internationell adoption.....	14
7. Namnärende	15
<i>Namnärenen vid vårdnadsöverflytt .....</i>	<i>15</i>
8. Nämndens möjlighet att väcka talan	16
<i>Faderskap, moderskap och föräldraskap .....</i>	<i>16</i>
<i>Umgänge.....</i>	<i>16</i>
<i>Behov av ny vårdnadshavare .....</i>	<i>16</i>

1. Inledning

Bakgrund

Familjerätt är den del av civilrätten som reglerar familjens rättsställning samt familjemedlemmars rättigheter och skyldigheter gentemot varandra och utomstående. Området omfattar bland annat äktenskap, samboförhållanden, relationen mellan föräldrar och barn samt arvsrätt. Det innefattar även regler om gode män och förvaltare.

Inom socialtjänstens familjerättsliga ansvarsområde hanteras frågor om vårdnad, boende och umgänge, fastställande av föräldraskap, adoption samt yttranden i vissa namnändringen. I uppdraget ingår även förebyggande insatser, såsom rådgivning och samarbetssamtal, i syfte att stödja föräldrar att nå samförstånd i frågor som rör barn. Övriga familjerättsliga frågor, såsom arv, bodelning och äktenskapsskillnad, ligger utanför socialtjänstens uppdrag. En stor del av uppdragen initieras av tingsrätten och avser upplysningar eller utredningar i frågor om vårdnad, boende och umgänge.

Familjerättens arbete ska utgå från barnets bästa i enlighet med Socialtjänstlagen (2025:400), Föräldrabalken (1949:381) och lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

I Lekebergs kommun bedrivs det familjerättsliga arbetet inom individ- och familjeomsorgens barn- och familjegrupp.

Syfte

Riktlinjer för familjerätt syftar till att säkerställa en rättssäker och likvärdig handläggning av familjerättsliga ärenden samt ge vägledning och stöd i det praktiska arbetet.

Målgrupp

Individ- och familjeomsorgens familjerättsliga verksamhet riktar sig till enskilda, barn och familjer med hemvist i Lekebergs kommun samt, i vissa fall, till personer med anknytning till någon som har hemvist i kommunen.

Barnrättsperspektiv och barnets bästa

Att ha ett barnrättsperspektiv innebär att vid alla beslut som rör barn beakta barnets rättigheter enligt barnkonventionen.

Barnets bästa ska vara avgörande i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Bedömningen ska göras i varje enskilt fall utifrån barnets individuella förhållanden och baseras på både kunskap och barnets egna åsikter.

Barn har rätt att komma till tals och deras åsikter ska beaktas i förhållande till ålder och mognad.

Rättskällor

Riktlinjerna utgår från gällande lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd samt relevant praxis och kunskapsstöd. Centrala lagar är bland annat Socialtjänstlagen (2025:400), Föräldrabalken (1949:381), Förvaltningslagen (2017:900) och Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2. Föräldraskap

Fastställande av föräldraskap

Föräldraskap fastställs genom presumtion, bekräftelse eller dom enligt Föräldrabalken (1949:381).

Den som är gift med den som föder barnet anses som förälder (föräldraskapspresumtion). Om föräldrarna inte är gifta ska föräldraskap fastställas genom bekräftelse eller dom.

Socialnämnden ansvarar för att utreda och fastställa föräldraskap när barnet har hemvist i Sverige och föräldraskap inte redan är fastställt (2 kap. 1 § FB).

Bekräftelse av föräldraskap

Bekräftelse kan göras digitalt via Skatteverket eller med socialnämndens medverkan. Föräldrarna har möjlighet att anmäla gemensam vårdnad i samband med bekräftelse av föräldraskap.

Digital bekräftelse förutsätter bland annat att:

- båda föräldrarna är myndiga och folkbokförda i Sverige
- barnet är folkbokfört
- bekräftelsen sker inom 14 dagar från födelsen
- giltig id handling på föräldrarna (LMA kort är inte en giltig id-handling)

Om digital bekräftelse inte sker övergår ansvaret till socialnämnden.

Utredning av föräldraskap

Socialnämnden är skyldig att utreda och fastställa föräldraskap för barn under 18 år med hemvist i Sverige enligt Föräldrabalken. Utredning ska inledas när ett barn saknar en rättsligt fastställd andra förälder, till exempel när föräldrarna inte är gifta eller när föräldraskap inte kunnat fastställas på annat sätt. Utredning ska inledas även om samtycke saknas från en förälder, eftersom barnet har rätt till kännedom om sitt ursprung och till rättsligt fastställda föräldrar. Vid oklarheter kan exempelvis rättsgenetisk undersökning bli aktuell i en utredning.

Utredningen ska bedrivas skyndsamt och bör normalt vara slutförd inom ett år från barnets födelse. Om utredningen inte kan slutföras inom denna tid ska nämnden ta ställning till om utredningen ska fortsätta, läggas ned eller överlämnas till tingsrätten för rättslig prövning.

Utredning kan i undantagsfall inledas före barnets födelse om det bedöms lämpligt, till exempel om det finns risk att utredningen annars försvåras. Bekräftelse av föräldraskap kan dock inte godkännas förrän barnet är fött.

Vid assisterad befruktning kan föräldraskap fastställas för den person som samtyckt till behandlingen tillsammans med den som fött barnet. Om förutsättningarna är uppfyllda kan föräldraskapet bekräftas. Om det finns oklarheter kring exempelvis samtycke, behandling eller barnets tillkomst ska socialnämnden utreda föräldraskapet. Om föräldraskapet inte kan fastställas ska nämnden ta ställning till om ärendet ska överlämnas till tingsrätten.

Vid inflyttning till Sverige prövar Skatteverket om ett utländskt föräldraskap kan godtas. Om föräldraskapet inte kan godtas eller om uppgifter saknas ska socialnämnden utreda och fastställa föräldraskapet. Om föräldraskapet inte kan fastställas ska nämnden ta ställning till om ärendet ska överlämnas till tingsrätten.

Om ett föräldraskap ifrågasätts ska socialnämnden göra en skyndsam bedömning av om en utredning ska inledas. Bedömningen ska utgå från barnets bästa och omständigheterna i det enskilda fallet. Om föräldraskap redan är fastställt är nämndens roll i första hand rådgivande, och frågan kan behöva prövas av tingsrätten.

3. Barns vårdnad, boende och umgänge

Avtal om vårdnad, boende och umgänge

Föräldrar som är överens kan få hjälp att upprätta juridiskt bindande avtal om vårdnad, boende och umgänge. Överenskommelsen kan ha uppnåtts genom exempelvis samarbetssamtal eller på annat sätt.

Det är socialnämnden i den kommun där barnet är folkbokfört som prövar om avtalet ska godkännas. I vissa fall, exempelvis när uppgifter omfattas av sekretess, kan även annan kommun vara behörig.

Ett avtal gäller från den dag det godkänns av nämnden och har samma rättsverkan som en dom. Beslut om att inte godkänna ett avtal kan inte överklagas. Föräldrarna kan då i stället väcka talan vid tingsrätten.

Innan ett avtal godkänns ska socialnämnden utreda om avtalet är förenligt med barnets bästa. Utredningen ska vara tillräcklig för att möjliggöra en bedömning och omfatta föräldrarnas inställning, barnets vilja, föräldrarnas förmåga att samarbeta samt övriga relevanta uppgifter.

Avtalet ska vara tydligt, genomförbart och utformat så att det klart framgår vad som gäller för barnet, exempelvis hur boende och umgänge ska fördelas samt praktiska frågor kring hämtning och lämning.

Avtal om vårdnad ska godkännas om det inte är uppenbart oförenligt med barnets bästa. Tidsbegränsade avtal om vårdnad bör som huvudregel inte godkännas. Vid avtal om ensam vårdnad ska berörd förälder informeras om sin informationsskyldighet enligt Föräldrabalken.

Vid bedömning av avtal om boende och umgänge ska särskild hänsyn tas till barnets behov av stabilitet, kontinuitet och trygghet. Umgänge kan även avse kontakt i annan form än fysiska träffar. Villkor kan förekomma, men avtal om umgängesstöd kan inte träffas.

Avtal bör upprättas separat för varje barn. Vid tidsbegränsade avtal ska det framgå vad som gäller när avtalet upphör.

Föräldrar med anknytning till annat land bör informeras om att avtalets giltighet kan vara begränsad utanför Sverige. Socialnämnden bör även erbjuda uppföljning för att säkerställa att avtalet fungerar och är till barnets bästa.

Informationssamtal

Föräldrar som överväger att inleda en tvist i frågor om barns vårdnad, boende eller umgänge ska erbjudas informationssamtal enligt Lag om informationssamtal. Syftet är att ge föräldrarna kunskap och stöd samt att klargöra vilka frivilliga lösningar och insatser som kan vara aktuella med utgångspunkt i barnets bästa.

Informationssamtal ska erbjudas av socialnämnden i den kommun där barnet är folkbokfört och genomföras skyndsamt, normalt inom fyra veckor från begäran. Båda föräldrarna ska erbjudas att delta, och samtalet bör som huvudregel genomföras gemensamt om det inte är olämpligt.

Innehållet i informationssamtalet ska anpassas till den enskilda familjens behov och omfatta relevant information om rättslig reglering, möjliga lösningar utanför domstol, konsekvenser för barnet samt vilket stöd som finns att tillgå. Föräldrarna ska även erbjudas samarbetssamtal enligt Socialtjänstlagen (2025:400), om det inte är olämpligt.

Särskild hänsyn ska tas till om det finns uppgifter om våld, hot eller andra riskfaktorer i familjen. I sådana fall kan informationssamtalet behöva genomföras enskilt.

Efter genomfört informationssamtal ska ett samtalsintyg utfärdas. Intyget är giltigt i ett år och krävs som huvudregel för att kunna inleda en domstolsprocess vid tingsrätten i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Samtalet ska dokumenteras i enlighet med gällande bestämmelser.

3. Upplysningar, yttranden och utredningar till domstol

När tingsrätten handlägger mål om vårdnad, boende och umgänge kan socialnämnden involveras i olika skeden av processen enligt Föräldrabalken.

Inledningsvis kan nämnden lämna upplysningar utifrån befintlig kännedom. Om domstolen behöver ett mer aktuellt underlag inför ett tillfälligt beslut kan så kallade snabbupplysningar begäras. Om underlaget fortfarande bedöms otillräckligt kan domstolen uppdra åt nämnden att genomföra en fullständig utredning.

Parallellt kan domstolen även inhämta yttrande från nämnden i frågor om exempelvis umgängesstöd.

Upplysningar till domstol enligt 6 kap. 19 § FB andra stycket

Socialnämnden ska ges tillfälle att lämna upplysningar innan domstolen avgör mål eller ärenden om vårdnad, boende eller umgänge med stöd av 6 kap. 19 § andra stycket FB.

Upplysningarna avser befintlig kännedom hos nämnden och ska vara sakliga, neutrala och kortfattade. De ska inte innehålla någon bedömning eller något förslag till beslut.

Upplysningar kan exempelvis avse:

om nämnden har eller har haft kontakt med barnet eller familjen

förekomst av utredningar eller insatser

kännedom om riskfaktorer såsom våld, missbruk eller annan problematik

Om nämnden saknar uppgifter av betydelse lämnas ingen upplysning.

Snabbupplysningar till domstol enligt 6 kap. 20 § FB tredje stycket

Inför interimistiska beslut kan domstolen begära upplysningar från socialnämnden 6 kap. 20 § tredje stycket FB

Snabbupplysningar ska lämnas skyndsamt inom den tidsfrist som tingsrätten anger och syftar till att ge ett aktuellt underlag inför ett tillfälligt beslut (intermistiskt).

Till skillnad från upplysningar enligt 6 kap. 19 § andra stycket kan nämnden här inhämta kompletterande uppgifter, exempelvis genom kontakter med föräldrar och, om det är lämpligt, barnet.

Snabbupplysningar ska vara översiktliga och i huvudsak beskrivande. De ska inte motsvara en fullständig utredning eller innehålla en fördjupad analys.

Utredning till domstol enligt 6 kap. 19 § FB tredje stycket

Om domstolen bedömer att underlaget är otillräckligt kan den uppdra åt socialnämnden att genomföra en utredning.

Utredningen ska vara allsidig och ge ett tillräckligt underlag för domstolens beslut. Den ska utgå från barnets bästa enligt 6 kap. 2 a § FB.

Utredningen ska belysa:

barnets behov, situation och relationer

föräldrarnas omsorgsförmåga

föräldrarnas förmåga att samarbeta

I utredningen ska det normalt ingå samtal med föräldrar och barn, samt relevanta uppgifter från andra källor.

Utredningen ska innehålla en samlad analys av barnets situation, inklusive risk- och skyddsfaktorer, samt en bedömning av vad som är barnets bästa. Förslag till beslut ska lämnas om det inte bedöms olämpligt.

Den färdiga utredningen ska kommuniceras med parterna innan den överlämnas till domstolen.

Yttrande och verkställighet av umgängesstöd enligt 6 kap. 15 c § FB

Domstolen kan besluta om umgänge med umgängesstöd när barnet har behov av stöd eller trygghet under umgänget.

Inför beslut ska socialnämnden lämna yttrande. Yttrandet ska avse de praktiska förutsättningarna att genomföra umgänget och inte ta ställning i själva vårdnads- eller umgängesfrågan.

Om domstolen beslutar om umgängesstöd ansvarar socialnämnden för att utse en lämplig person, informera berörda parter samt följa upp att insatsen fungerar.

4. Samarbetssamtal

Frivillig insats

Samarbetssamtal är en frivillig insats som syftar till att stödja föräldrar att nå överenskommelser i frågor om vårdnad, boende och umgänge samt andra frågor som rör barnet. Samtalen fokuserar på föräldraskapet och barnets behov, inte på föräldrarnas relation. Insatsen ges utan behovsprövning enligt Socialtjänstlagen

(2025:400). I Lekebergs kommun har beslut fattats om att undanta dokumentationskrav i samma lag.

Samarbetssamtal erbjuds på initiativ av föräldrarna eller rekommenderas av socialtjänsten. Som medborgare i Lekebergs kommun finns möjlighet att anmäla intresse för samarbetssamtal via kommunens e-tjänst. Samtal bör erbjudas skyndsamt efter kontakt. Enligt rekommendationer från Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd bör ett första samtal, när båda föräldrarna har samtyckt till deltagande, i regel bör kunna erbjudas inom cirka tre veckor.

I Lekebergs kommun erbjuds inledningsvis enskilda samtal med respektive förälder innan gemensamma samtal genomförs. Syftet är att ge föräldrarna möjlighet att beskriva sin situation och lyfta viktiga frågor, samt att möjliggöra en bedömning av om det föreligger exempelvis våld eller andra riskfaktorer som kan innebära att samarbetssamtal är olämpliga eller att särskilda åtgärder behöver vidtas för att samtalen ska kunna genomföras på ett tryggt sätt.

Samarbetssamtal är strukturerade samtal under sakkunnig ledning och syftar till att hjälpa föräldrar att, utifrån barnets behov och eventuella önskemål, nå gemensamma lösningar och förbättra sin förmåga att samarbeta som föräldrar. Inom ramen för samarbetssamtal kan frågor om barnets försörjning, såsom underhållsbidrag, diskuteras. Däremot hanteras inte frågor som rör bodelning eller andra civilrättsliga ekonomiska uppgörelser. Samtalen ska ha en tydlig struktur och inriktas på barnets behov, föräldrarnas ansvar och möjligheten att hitta hållbara lösningar framåt. Samtalsledaren ska verka för ett respektfullt samtalsklimat och motverka destruktiva inslag i kommunikationen. Barnets behov av trygghet, stabilitet och god kontakt med båda föräldrarna ska vara utgångspunkt.

Barnet ska, om det inte är olämpligt, ges möjlighet att komma till tals eller på annat sätt få sina behov och sin situation beaktade. Hur detta sker avgörs utifrån barnets ålder, mognad och situation. Om det under samarbetssamtalen framkommer uppgifter som tyder på att ett barn far illa eller riskerar att fara illa, ska samtalsledaren fullgöra sin anmälningsskyldighet enligt Socialtjänstlagen och lämna uppgifterna vidare till ansvarig enhet inom socialtjänsten.

Om föräldrarna når en överenskommelse kan denna dokumenteras skriftligt inom ramen för samarbetssamtalen. En sådan överenskommelse är inte juridiskt bindande, men kan utgöra grund för ett senare avtal som godkänns av socialnämnden eller för en ansökan till domstol. Samarbetssamtal ska avslutas om de inte bedöms bidra till att föräldrarna kan nå en lösning, eller om de riskerar att förvärra konflikten eller användas på ett sätt som inte är förenligt med barnets bästa. I sådana fall ska föräldrarna informeras om andra möjliga stödinsatser.

Uppföljning av samarbetssamtal kan erbjudas för att säkerställa att överenskommelser fungerar och fortsatt är förenliga med barnets bästa. Om föräldrarna närmar sig en lösning som inte bedöms vara förenlig med barnets bästa ska detta tydliggöras, och samtalsledaren ska verka för en lösning som bättre tillgodoser barnets behov.

Via Tingsrätten

Samarbetssamtal kan även aktualiseras efter att tingsrätten inlett ett mål. I sådana fall sker samtalen på uppdrag av domstolen och inom ramen för en utredning, där socialnämnden återrapporterar till domstolen om samtalens genomförande och om föräldrarna har nått någon överenskommelse.

5. Rådgivning – familjerätt

Familjerättslig rådgivning är en tidig, förebyggande och lättillgänglig insats som syftar till att ge enskilda stöd och vägledning i familjerättsliga frågor. Rådgivningen kan avse exempelvis frågor om vårdnad, boende och umgänge, separation, föräldraskap samt andra situationer där det finns behov av information och stöd i familjerättsliga sammanhang.

Insatsen riktar sig till vuxna som har behov av stöd kopplat till familjerättsliga frågeställningar. Rådgivningen kan även ges i ett tidigt skede innan en konflikt har uppstått eller eskalerat, i syfte att förebygga tvister och stärka individens förmåga att hantera sin situation.

Rådgivningen ges utan behovsprövning enligt Socialtjänstlagen (2025:400) och är frivillig. Den genomförs anonymt och syftar till att skapa en låg tröskel för kontakt med socialtjänsten.

Rådgivningen består av kortvariga samtal med stödjande, motiverande och informativt innehåll. Fokus ligger på att ge information om regelverk och möjliga vägar framåt, stärka individens egna resurser samt, vid behov, vägleda vidare till andra insatser inom kommunen eller till andra aktörer. Rådgivningen kan exempelvis innefatta information om möjligheten till samarbetssamtal, avtal eller domstolsprocess.

Samtalen kan genomföras via telefon, digitalt eller genom fysiska möten och ges vid ett eller flera tillfällen, dock som huvudregel vid ett begränsat antal kontakter (max 5 tillfällen). Familjerättslig rådgivning ersätter inte handläggning av ärenden eller utredningar och innefattar inte ställningstaganden i enskilda tvister.

Vid rådgivning dokumenteras inga uppgifter som kan identifiera den enskilde. Dokumentation sker i enlighet med 14 kap. 4 § Socialtjänstlagen (2025:400) och omfattar endast avidentifierade uppgifter för uppföljning och statistik.

6. Adoption

Adoptioner kan delas in i nationella och internationella adoptioner samt avse barn som är kända eller okända för sökanden.

Den som överväger att adoptera kontaktar socialtjänsten i sin kommun. Sökande ska genomgå en obligatorisk förberedande föräldrautbildning som ska vara godkänd. Utbildningen syftar till att ge kunskap om adopterade barns behov och vad en adoption innebär.

Den som önskar adoptera ansöker därefter om medgivande hos socialnämnden. En utredning genomförs som underlag för beslut om medgivande. Medgivandet gäller i tre år. Under denna tid är den sökande skyldig att anmäla väsentligt förändrade förhållanden till socialtjänsten.

Nationell adoption

Nationella adoptioner omfattar flera olika situationer, exempelvis närståendeadoptioner, adoption av familjehemsplacerade barn eller adoption av spädbarn.

Närståendeadoptioner är vanligast och avser exempelvis att en make, registrerad partner eller sambo adopterar ett barn. Adoption kan också bli aktuell när ett rättsligt föräldraskap inte kan fastställas på annat sätt, exempelvis i vissa fall efter assisterad befruktning.

Ansökan till tingsrätten

Vid adoption av ett känt barn ansöker den som vill adoptera hos tingsrätten. Domstolen uppdrar därefter åt socialnämnden att genomföra en adoptionsutredning.

Uppdraget ges normalt till den kommun där barnet har sin hemvist. Om barnet inte har hemvist i Sverige ges uppdraget till den kommun där sökanden är bosatt.

Utredningens genomförande

Utredningen ska ge domstolen ett tillräckligt underlag för beslut och ska utgå från barnets bästa.

Utredningen ska belysa:

- barnets behov av adoption
- sökandens lämplighet
- barnets inställning, utifrån ålder och mognad
- vårdnadshavares inställning

Utredningen ska vara saklig och allsidig och avslutas med en samlad bedömning samt ett förslag till beslut.

Intresseanmälan gällande nationell adoption

Den som har ett medgivande för nationell adoption kan anmäla sitt intresse till olika kommuner. En sådan intresseanmälan ska tas emot och hanteras av kommunen. Gallring sker när medgivandet inte längre är giltigt.

Särskilt om när kriterier för föräldraskap inte uppfylls efter assisterad befruktning

Om föräldraskap inte kan fastställas enligt gällande regler kan adoption bli aktuell för att skapa ett rättsligt föräldraskap.

I sådana fall kan en närstående ansöka om adoption hos tingsrätten. Detta förutsätter i vissa fall att ett tidigare föräldraskap först har hävts.

Internationell adoption

Vid internationell adoption ska den som vill adoptera först få information om adoptionsprocessen. Därefter ska den sökande genomgå en godkänd föräldrautbildning.

Efter genomförd utbildning kan ansökan om medgivande göras. Medgivandeutredning ska påbörjas skyndsamt efter ansökan.

Ett medgivande innebär att den sökande bedömts lämplig att adoptera, men är ingen garanti för att adoption kommer att genomföras.

Internationella adoptioner ska som huvudregel ske genom en auktoriserad adoptionsorganisation. Vid enskild adoption prövar Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd om förfarandet är godtagbart.

Medgivandeutredning

Medgivandeutredningen syftar till att bedöma om den sökande är lämpad att adoptera.

Bedömningen omfattar bland annat:

- kunskap om adopterade barns behov
- förståelse för adoptionens innebörd
- hälsa och livssituation
- personliga egenskaper och stabilitet
- socialt nätverk

Uppgifter inhämtas från relevanta register och genom intyg.

Medgivandet gäller i tre år och ska omprövas om förhållandena förändras väsentligt. Vid omprövning efter tre år gäller medgivandet i ytterligare två år.

Om livssituationen förändras väsentligt

Den som har ett medgivande är skyldig att informera socialnämnden om förändringar i livssituationen som kan påverka förutsättningarna för adoption.

Om förutsättningarna inte längre är uppfyllda ska medgivandet återkallas.

Barnbesked

När den sökande får besked om att ett barn erbjuds för adoption bör ett förberedande samtal erbjudas. Samtalet syftar till att förbereda den sökande inför mottagandet av barnet.

Samtalsstöd för adopterade adoptivföräldrar

Samtalsstöd erbjuds genom Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd till adopterade över 15 år samt adoptivföräldrar. Stödet är ett komplement till andra insatser och syftar till att ge vägledning och stöd.

Uppföljning efter internationell adoption

Efter att ett barn har mottagits i Sverige genom internationell adoption ska socialnämnden genomföra uppföljning i enlighet med de krav som ställs av barnets ursprungsland. Hur länge uppföljningen ska pågå och hur många rapporter som ska upprättas styrs av barnets ursprungsland och varierar mellan olika adoptioner. Socialnämnden ansvarar för att uppföljningen genomförs i enlighet med dessa krav.

Uppföljningen syftar till att säkerställa att barnet får en god omsorg och utvecklas väl i sin nya familj. Den genomförs vanligtvis genom hembesök och samtal med familjen och, när det är lämpligt, med barnet utifrån ålder och mognad.

Uppföljningsrapporter ska upprättas och förmedlas via ansvarig adoptionsorganisation eller Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, i enlighet med gällande rutiner. Adoptivföräldrar är skyldiga att medverka i uppföljningen.

7. Namnärende

Frågor om barns efternamn regleras i namnlagen. Som huvudregel beslutas namnändringar av Skatteverket. I vissa fall kan dock domstolen behöva pröva frågan, och då kan socialnämnden ges i uppdrag att yttra sig eller utreda vad som är förenligt med barnets bästa.

Om ett barn står under vårdnad av en eller två personer krävs som utgångspunkt samtycke från samtliga vårdnadshavare vid ansökan om namnbyte. Om barnet bär en förälders efternamn och den föräldern inte är vårdnadshavare, krävs även samtycke från den föräldern för att barnet ska få byta efternamn.

Om samtycke saknas, om inställningen är okänd eller om särskilda omständigheter föreligger, kan frågan prövas av tingsrätten. Domstolen kan då begära att socialnämnden utreder om ett namnbyte är förenligt med barnets bästa.

Socialnämndens utredning syftar till att ge domstolen ett underlag för bedömning och ska vara saklig och allsidig. Utredningen bör omfatta:

skälen till ansökan om namnbyte:

- barnets inställning, utifrån ålder och mognad
- vårdnadshavares inställning
- berörda föräldrars inställning
- barnets livssituation och relationer
- andra uppgifter som kan vara av betydelse, exempelvis från skola eller andra professionella

Barn som har fyllt 12 år ska som huvudregel lämna sitt samtycke till namnändringen.

Namnären den vid vårdnadsöverflytt

När vårdnaden om ett barn har flyttats över från barnets biologiska föräldrar till exempelvis familjehemsföräldrar, blir de nya vårdnadshavarna behöriga att ansöka om namnbyte för barnet.

Vid sådana situationer kan namnbyte aktualiseras som ett led i att stärka barnets tillhörighet och identitet i den nya familjen. Prövningen ska dock alltid utgå från barnets bästa och en individuell bedömning ska göras i varje enskilt fall.

Om barnet tidigare burit en biologisk förälders efternamn kan samtycke från den föräldern fortfarande krävas enligt namnlagen. Om samtycke inte lämnas kan frågan prövas av domstol, som då kan inhämta yttrande från socialnämnden.

Barnets egen inställning ska särskilt beaktas, och för barn över 12 år krävs samtycke.

8. Nämndens möjlighet att väcka talan

Faderskap, moderskap och föräldraskap

Barn har rätt till klarhet om sitt ursprung och till rättsligt fastställda föräldrar. Socialnämnden har ansvar för att utreda och medverka till att faderskap eller föräldraskap fastställs när det följer av Föräldrabalken.

Talan om fastställande av faderskap, moderskap eller föräldraskap väcks av barnet. Om barnet är under 18 år kan barnets talan föras av socialnämnden eller barnets vårdnadshavare. Socialnämnden kan därmed föra barnets talan i domstol när föräldraskap inte kan fastställas på annat sätt.

Socialnämndens talerätt omfattar fastställelse av faderskap, moderskap och föräldraskap. Nämnden är däremot inte behörig att föra barnets talan i mål om hävande av faderskap eller föräldraskap.

Umgänge

Socialnämnden får väcka talan om umgänge mellan ett barn och en förälder samt mellan barnet och någon annan som står barnet särskilt nära.

Innan nämnden väcker talan bör den, när det är lämpligt, verka för att frågan löses i samförstånd, exempelvis genom överenskommelse mellan parterna eller genom att någon av föräldrarna själv väcker talan.

Talan ska endast väckas när det bedöms vara förenligt med barnets bästa.

Behov av ny vårdnadshavare

Socialnämnden ska agera när det finns behov av åtgärder i fråga om ett barns vårdnad eller förmyndarskap och kan då behöva ansöka eller göra framställan till domstol.

Det kan bli aktuellt exempelvis när:

- en vårdnadshavare allvarligt brister i omsorgen om barnet
- vårdnaden behöver flyttas över till familjehemsföräldrar
- en vårdnadshavare är varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden
- barnet står utan vårdnadshavare
- en förälder begär att få tillbaka vårdnaden
- en särskilt förordnad vårdnadshavare bedöms olämplig

Om barnet står utan vårdnadshavare, exempelvis när båda vårdnadshavarna har avlidit, ska socialnämnden utan dröjsmål ansöka hos tingsrätten om att en särskilt förordnad vårdnadshavare utses.

Utredningen ska genomföras skyndsamt och med utgångspunkt i barnets bästa. Som stöd i handläggningen bör Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

allmänna råd om socialnämndens utredning gällande vårdnad om barn i vissa fall (HSLF-FS 2023:3) användas.